

Asia: VN/8871/2019

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Taustatiedot

Onko vastaaja

joku muu

Vastaajatahon virallinen nimi

Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot

Johanna Stenberg

johanna.stenberg@eduskunta.fi

Lainsäädäntösihteeri

KD-eduskuntaryhmä

p. 050 4414 686

Viranomaisille: Lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä

-

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

Kd eduskuntaryhmä näkee sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistuksen välttämättömänä. Kd ryhmä pitää oikeana lähtökohtana rakenteelle nimenomaan sosiaali- ja terveyspalvelujen näkökulmasta

toteutettavaa uudistusta. Sote-alueet tulee irrottaa maakuntarakenteesta ja sen tulee näkyä myös niiden nimessä. Kannatamme sote-maakuntien sijaan sote-alue nimitystä. Nyt esitettävässä maakuntamallissa tulee olemaan liian pieniä maakuntia, joilla ei tule olemaan riittävää kantokykyä huolehtia alueensa asukkaiden palveluista taloudellisesti ja laadullisesti riittävän tasoisesti. Nyt esitettävä maakuntamalli on myös hallinnollisesti liian raskas. Uudistuksessa on sekä suuria, että pieniä muutostarpeita ja edelleen merkittäviä avoimena olevia kysymyksiä, kuten kokonaisrahoitus.

KD eduskuntaryhmä katsoo, että tavoitteen saavuttamiseksi on keskeistä panostaa peruspalveluihin ja ennaltaehkäisyyn sekä varhaiseen puuttumiseen, jotka ovat keskeisiä tekijöitä terveys- ja hyvinvointierojen kaventamisessa ja palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden parantamisessa. Tällä hetkellä suuri huoli uudistuksen onnistumisesta ja em. tavoitteiden saavuttamisesta liittyy erityisesti raskaan maakuntamallin toteuttamiseen, rahoitukseen liittyviin epävarmuuksiin, yksityisten ja kolmannen sektorin palveluntarjoajien asemaan, omaisuudensiirtojen korvauksiin sekä viime kauden tavoin tiukkaan aikatauluun.

Ehdotuksen perusteella yksityisten palvelujen tarjoajien, erityisesti pk-yritysten sekä kolmannen sektorin toimijoiden, hyödyntäminen jää hyvin kapeaksi. Vaikka katsomme, että julkisen sektorin tulee olla päävastuussa palveluiden järjestämisessä, tulee yritysten ja kolmannen sektorin toimijoiden palvelutarjontaa ja osaamista pystyä hyödyntämään nyt esitettyä merkittävästi enemmän. Sote-alueilla on oltava laaja vapaus ilman keskittämispakkoa päättää siitä, miten palvelut tuotetaan: omana tuotantona, yhteistyössä muiden sote-alueiden kanssa, ostamalla yksityiseltä tai julkiselta tuottajalta tai annetaanko asiakkaalle palveluseteli palvelun ostamiseen. KD hyödyntäisi yksityisiä palveluja palvelusetelijärjestelmää laajentamalla ja henkilökohtaista budjettia hyödyntämällä. Näin edistetään palveluiden saatavuutta, nopeaa hoitoon pääsyä ja hoidon ennaltaehkäisevyyttä.

Suomalainen terveydenhuoltojärjestelmä on rakentunut vahvasti siihen, että yksityinen puoli täydentää julkista puolta, sillä julkinen puoli ei pysty yksinään vastaamaan palvelujen tarpeeseen. Jo tässä vaiheessa tulee varautua väestön ikääntymiseen ja sitä myötä kasvavaan hoidon ja hoivan tarpeeseen. Maakuntien tulee pystyä nyt esitettyä paremmin huomioimaan alueellinen tarve ja alueellinen palvelutarjonta ja osaaminen. Julkisen ja yksityisen sektorin roolien merkitys tulee riippua alueellisesta tarpeesta. Lainsäädännön tulee luoda edellytykset luoda alueelle sopivin ratkaisu juuri kysymyksessä esitettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi. Suurten kokonaisuuksien kilpailuttaminen ei saa johtaa kotimaisten ja pienten yritysten karsiutumiseen.

Sote-alan työntekijöiden toimintaa ei tule rajoittaa kilpailu- tai sivutoimikiellolla, koska tämä rajaa käytännössä palvelutarjontaa, kun alan osaajat eivät pysty joustavasti työskentelemään sekä julkisella että yksityisellä puolella. Näin tiukka kilpailu- ja sivutoimikielto heikentää nimenomaan palveluiden yhdenvertaista saatavuutta. Vastaavasti kilpailu- ja sivutoimikielto ovat ongelmallisia perustuslaissa turvatun elinkeinovapauden osalta, mikäli rajoituksille ei löydy erittäin perusteltuja syitä.

Lakiesityksessä on todettu tarvetta laajentaa valtion ohjausta ja vaikuttamismahdollisuuksia. Joiltakin osin valtion ohjauksen vahvistamista palveluiden turvaamiseksi tarvitaan, esimerkiksi lähipalveluiden turvaamisessa tai vaativan erikoissairaanhoidon työnjaon ohjauksessa. Hallituksen

tulee kuitenkin arvioida ja varmistaa, ettei valtion lisääntyvä ohjaus paisuta hallintoa, luo ylimääräisiä kustannuksia ja ohjaa resursseja pois tärkeimmästä, eli itse hoitotyöstä. Vaarana on, että integraation hyöty menetetään suurelta osin kasvavan hallinnon kustannuksiin. Valvonnan ja ohjauksen osalta tulee löytyä järkevä toimintamalli, jossa raportointi keskittyy hoidon ja hoivan toteutumisen kannalta olennaisiin asioihin, eikä maakuntia kuormiteta tarkoituksettomilla raportointi- ja neuvotteluvollisuuksilla. Kristillisdemokraatit muistuttavat kuntien, sote-maakuntien ja pelastustoimen itsehallinnosta, jota ei pidä lainsäädännöllä horjuttaa. Ohjauksen ja valvonnan roolia ja tarkoituksenmukaisuutta sote-maakunnille tuleekin vielä pohtia uudelleen.

2. Voidaanko esityksellä kehittää pelastustoimen palvelujen saatavuutta, yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti? Varmistaako esitys pelastustoimen pelastustoiminnan ja sosiaali- ja terveystoimen ensihoitopalvelujen synergiahyödyt? Jos ei, miten ehdotusta tulisi kehittää?

Katsomme, että palvelujen yhdenmukaisuus ja valtakunnallinen vaikuttavuus on pelastustoimessa jo pitkälti saavutettu. Uudistuksella ei tule heikentää pelastustoimen itsehallintoa ja jo tehtyjä uudistuksia. Palvelujen yhdenmukaisuus ei aina ole pelastustoimen kannalta paras tavoite, sillä alueiden tarpeet ovat erilaiset.

Tärkeää on kiinnittää huomiota siihen, että jokaisen alueen rahoitus turvataan, minkä vuoksi laskentatapaa on syytä tarkastella valmistelun yhteydessä. Nyt esitetty laskentatapa, jossa rahoitus määräytyisi asukasmäärän, asukastiheyden ja riskikertoimen mukaan, voi muodostua käytännössä ongelmalliseksi.

Katsomme, että joitakin erityistehtäviä voidaan keskittää, mutta sen tulee tapahtua alueellisesti tarkoituksenmukaisin perustein. Pelastustoimenkin osalta tulee pystyä varmistamaan alueellisesta näkökulmasta parhaan ratkaisun toteuttaminen ja ottamaan huomioon muut alueelliset erityispiirteet. Lähipalvelut tulee turvata. Vastaavasti yhteistyö rajavartioston ja poliisin kanssa tulee turvata/varmistaa, mikä korostuu erityisesti harvaan asutuilla alueilla, saaristossa ja rajaseuduilla.

Kannamme huolta pelastustoimessa lisääntyvästä omavalvonnasta, valvonnasta ja ohjauksesta, joka kaventaa pelastustoimen itsehallintoa ja vie huomattavasti resursseja itse pelastustoiminnasta. Hallituksen tulee pohtia, missä määrin lisääntyvä omavalvonta ja ohjaus on tarkoituksenmukaista ja varata sille myös tarvittavat lisäresurssit.

3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Aitoon demokratiaan kuuluu itsehallinto ja valtuuston mahdollisuus päättää sote-alueen asioista kattavasti. Nyt esitettävässä mallissa tätä vaikuttamisen mahdollisuutta kavennetaan merkittävästi valtion ohjauksella ja valvonnalla. Tärkeää on varmistaa, että itsehallinto aidosti toteutuu ja maakuntavaltuustoilla ja maakuntahallituksilla on aito valta päättää alueensa palveluista. Uudistuksessa tulee varmistaa, että ohjaus toteutetaan tarkoituksenmukaisesti. Uudistuksessa kannamme myös huolta sote-alueiden pienten kuntien äänen kuulumisesta ja tosiasiallisista

vaikutusmahdollisuuksista. Uudistus vahvistaa keskuskaupunkijohtoisuutta, minkä vuoksi tulee myös varmistaa, ettei käytännössä todellinen päätöksenteko rajoitu vain isojen kaupunkien edustajille.

Kysymyksiä sote-maakuntalaista

4. Muodostaako sote-maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien sote-maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?

ei pääosin

5. Sote-maakuntalain 6 §:ssä säädetään maakunnan mahdollisuudesta alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä sekä harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, joka tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista. Tukeeko ehdotettu sääntely maakunnan itsehallinnon toteuttamista?

ei pääosin

6. Sote-maakuntalain 5 luvussa säädetään sote-maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittävällä tavalla?

ei pääosin [Ks. kohta 11]

7. Sote-maakuntalain 8 luvussa säädetään sote-maakuntien yhteistoiminnasta. Onko siitä esitetty säädettäväksi sote-maakuntien toiminnan ja yhteistyön näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

ei pääosin [Ks. kohta 11]

8. Sote-maakunnan talouden ohjaus perustuu erityisesti sote-maakuntalakiin ja sote-maakuntien rahoituslakiin. Ohjaavatko sote-maakuntien rahoitusmalli ja sote-maakuntalain mukainen taloudenohjausmekanismi sote-maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella tavalla?

ei pääosin

9. Sote-maakuntalain 3 luvussa säädetään muun ohella sote-maakunnan lainanottovaltuudesta sekä investointien ohjauksesta koko julkisen talouden tasapainon huomioon ottavalla tavalla. Sote-maakunnille siirtyvien toimitilojen hallinnoinnista ei esitetä erikseen säädettäväksi. Turvaako ehdotettu investointien rahoitus- ja ohjausmalli tarpeellisten investointien toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla? Vastauksessa voi ottaa kantaa toimitilojen hallinnoinnin järjestämiseen paikallisella, alueellisella tai valtakunnallisella tasolla.

ei [Ks. kohta 11]

10. Maakuntalain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Otamme kantaa vasta eduskuntakäsittelyn yhteydessä.

11. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntalaista.

Sote-maakuntalain 5 luvussa säädetään sote-maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Lakiin on kyllä kirjattu erilaisia osallistumiskeinoja, mutta tästä huolimatta on vielä arvioitava, miten aito

demokratia ja pientenkin kuntien osallistuminen toteutuu käytännössä, kuten myös ministeriön valvonta. Vastaavasti tulee arvioida painottuuko päätöksenteko liikaa keskuskaupunkeihin. (kohta 6)

Sote-maakuntalain 8 luvussa säädetään sote-maakuntien yhteistoiminnasta. Katsomme, että maakunnilla tulee olla oikeus tehdä yhteistyötä niin toisten maakuntien, kuntien, yritysten ja kolmannen sektorin kanssa muissakin kuin tukipalvelukysymyksissä. (kohta 7)

Maakunnilla tulee olla mahdollisuus investoida ja tehdä itse investointeja koskevat päätökset, mikä on keskeinen osa maakunnallista itsehallintoa. Paras asiantuntemus investointien tarpeellisuudesta löytyy maakunnasta. Ministeriöjohtoisessa ohjauksessa on myös vaarana, että päätöksenteko politisoituu (kohta 9).

Kysymyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista

12. Muodostaako sote-järjestämislaki tarkoituksenmukaisen yleislain julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle?

ei pääosin [Ks. kohta 24.]

13. Turvaavatko sote-järjestämislain säännökset sosiaali- ja terveyspalvelujen yhdenvertaisen saatavuuden?

ei [Ks. kohta 24]

14. Varmistaako laissa esitetty tehtävien määrittely kunnan ja maakunnan osalta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumisen? ”

ei pääosin [Ks. kohta 24]

15. Turvaako 8 §:n sääntely sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumisen riittävällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla?

ei pääosin [Ks. kohta 24]

16. Onko 12 §:n sääntely ostopalvelujen hankkimisesta ja 12 a §:n sääntely vuokratyövoiman käytöstä tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

ei pääosin [Ks. kohta 24]

17. Ovatko 13 §:n mukaiset yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset perusteltuja

ei pääosin [Ks. kohta 24]

18. Onko 16 §:n sääntely yksityisen palveluntuottajan alihankinnasta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

ei pääosin [Ks. kohta 24]

19. Onko sote-maakuntien yhteistyöaluetta ja yhteistyösopimusta koskeva 33–36 §:n sääntely kokonaisuudessaan tarkoituksenmukainen?

ei pääosin [Ks. kohta 24]

20. Turvaako 37 §:n sääntely kaksikielisten sote-maakuntien yhteistyöstä osaltaan ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden?

ei pääosin

21. Onko 49 §:n sääntely valmiuskeskuksesta tarkoituksenmukainen ja perusteltu?

kyllä pääosin

22. Minkä sote-maakunnan tehtäväksi tulisi säätää ruotsinkielisten palvelujen kehittämisen tukeminen (31 §) koko maassa?

Resurssit on järkevää koota yhteen maakuntaan. Kristillisdemokraatit ehdottaa niiden säätämistä Pohjanmaan maakunnan vastuulle.

23. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Otamme pykäläkohtaisesti kantaa eduskuntatyöskentelyn yhteydessä.

24. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaita.

Keskeiset ongelmat liittyvät siihen, että ehdotus vaikeuttaa yksityisen puolen ja kolmannen sektorin palveluiden hyödyntämistä. Esitykseen sisältyy paljon myös tulkinnanvaraisia ilmaisuja, kuten järjestämislain 8 §:ssä. (kohta 12, 15)

Mahdollisuus turvata sote-järjestämislain säännösten kautta sosiaali- ja terveystalouden yhdenvertainen saatavuus tulee riippumaan paljon rahoituksesta. Ehdotus ei esitetyssä muodossa turvaa riittävää rahoitusta. (kohta 13)

Esityksessä järjestämisvastuu painottuu vahvasti julkiselle puolelle, mikä tulee varmasti käytännössä aiheuttamaan ongelmia erityisesti sosiaalipalveluiden saatavuudessa. Nyt esitettyä paremmin tulee pystyä huomioimaan alueelliset ja paikalliset tarpeet, mikä edellyttää, että palveluita voidaan vapaasti ja joustavasti hankkia esim. alueella toimivilta yrittäjiltä ja kolmannen sektorin toimijoilta. Julkiset yhtiömuotoiset toimijat tulee ylipäättänsä huomioida esityksessä paremmin ja niiden toiminta yli maakuntarajojen on turvattava. (kohta 13)

Laissa ei riittävästi määritellä tehtävien jaosta kunnan ja maakunnan välillä väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osalta. Joillakin sote-palveluiden osa-alueilla tehtävät jakautuvat näiden toimijoiden välille. Esitys keskittyy molempien laskennalliseen rahoitukseen, ei yhteistyön toteuttamiseen. Vastuunjaon tulee olla esitettyä selkeämpi. Selkeällä vastuunjaolla estetään

väliinpuotoajien syntymistä ja kommunikointikatkoksia. Yhteistyöpinnat tulee huomioida lainsäädännössä. Esityksen ei pidä mahdollistaa, että osapuolet voivat sysätä vastuuta toiselle osapuolelle (kohta 14).

Vaatimukset ostopalvelujen hankinnasta, yksityisen palveluntuottajan alihankinnasta, omasta palvelutuotannosta joka tilanteessa ja yksityisiä palveluntuottajia koskevat vaatimukset johtavat pienten palveluntuottajien karsiutumiseen palvelumarkkinoilta. Suurin osa sote-palveluita tuottavista yrityksistä on enintään neljän hengen yrityksiä. On tietysti hyvä, että lainsäädännöllä varmistetaan, että yksityiset, palveluntarjoajat ovat luotettavia tahoja, mutta nyt esitetty johtaa pienten sote-yritysten ulosliputukseen. Sääntelyä tulee muokata siten, että se mahdollistaa pienten yritysten osallistumisen. Taloudellisen kantokyvyn pystyy varmistamaan sopimusteknisesti. Lainsäädännöllä tulee varmistaa pienten yksityisten palveluntuottajien pysyminen markkinoilla ja uusien yritysten mahdollisuus päästä mukaan. Lainsäädäntö ei saa ohjata palvelutuotantoa vain valtakunnallisille suurille toimijoille. Kilpailuttaessa kokonaisuudet pitää pilkkoa riittävän pieniin osiin, jotta pienilläkin yrityksillä on aito mahdollisuus osallistua. (kohta 16-18)

Laissa tulee säätää mahdollisuus järjestää sosiaali- ja terveystalvunsa sekä pelastuspalvelunsa eri sote-alueilla kuin omassa maakunnassa, esimerkiksi kielellisistä tai maantieteellisistä syistä tai jos siellä jo on toimiva yhteistyö maakuntarajojen yli. Sote-alueille tulee myös säätää mahdollisuus järjestää sopimuksilla maakuntarajat ylittävää palvelua, jotta voidaan turvata hoidon laatu ja saatavuus omalla äidinkielellä.

Kristillisdemokraatit huomauttavat saamen kielen asemasta ja tarpeesta ottaa esityksessä huomioon nykyistä paremmin myös saamenkielisten suomalaisten palvelut. (kohta 19-20)

Kysymyksiä pelastustoimen järjestämislaiasta

25. Lain 8 §:ssä ehdotetaan säädettävän pelastustoimen järjestämisen valtakunnallisista tavoitteista. Säännöksessä luetellaan asiat, jotka valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on määriteltävä. Luettelo ei ole tyhjentävä. Ovatko säännöksessä luetellut kohdat tarkoituksenmukaisia?

kyllä pääosin

26. Mikä pitäisi lisätä/mikä pitäisi poistaa?

Lakiesityksessä on todettu tarvetta laajentaa valtion ohjausta ja vaikuttamismahdollisuuksia myös pelastustoimen osalta. Hallituksen tulee myös pelastustoimen osalta arvioida ja varmistaa, ettei valtion lisääntyvä ohjaus paisuta hallintoa, luo ylimääräisiä kustannuksia tai ohjaa resursseja pois tärkeimmästä, eli itse pelastustehtävän hoitamisesta.

27. Lain 13 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan seuranta- ja arviointivelvollisuudesta. Lisäksi lain 16 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan pelastustoimen omavalvonnasta. Onko sote-maakunnille ehdotettu seuranta-, arviointi- ja omavalvontakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

ei pääosin

28. Pelastustoimen järjestämislain 5 pykälässä säädetään tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Ovatko säännöksessä esitetyt koottavat tehtävät perusteltuja?

kyllä pääosin

29. Mitä kansainvälisessä pelastustoiminnassa hyödynnettäviä erityisresursseja (kalusto, muodostelmat) olisi tarkoituksenmukaista koota jonkun maakunnan/maakuntien hoidettavaksi?

-

30. Mitä kansainvälisen avunannon ja vastaanottamisen edellyttämiä toimintoja (hälyttäminen, varustaminen jne.) olisi tarkoituksenmukaista koota johonkin maakuntaan/maakuntiin ja jos kyllä, mihin maakuntaan/maakuntiin?

Keskittäminen on jo pitkälti tehty. Keskittämistä ei tule myöskään tehdä lainsäädännössä vaan jättää keskittäminen maakuntien pelastustoimien päätettäväksi ja toiminnallisilla perusteilla toteutettavaksi.

31. Pelastustoimen järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Otamme kantaa eduskuntakäsittelyn yhteydessä

32. Muut vapaamuotoiset huomiot pelastustoimen järjestämislaista.

Pelastustoimen itsehallinnollinen luonne on tärkeää säilyttää. Esitys lisää huomattavasti valtion ohjausta ja vaarana on, että ohjaus toteutuu liian yksityiskohtaisella tasolla ja murentaa näin pelastustoimen oikeutta itsehallintoon. Pelastustoimen nykyiset resurssit eivät riitä lisääntyvän arvioinnin ja omavalvonnan toteuttamiseen, vaan siihen tarvitaan merkittävästi lisää resursseja. (kohta 27)

AVI:jen ja SM:n päällekkäinen ohjaus on tarpeeton ja tulee huomioida jatkovalmistelussa.(kohta 27)

Kannattamme tehtävien kokoamista (Pelastustoimen järjestämislain 5 §) suurempiin yksiköihin niin pitkälle, kuin se on palvelujen saatavuuden, laadun ja saavutettavuuden kannalta järkevää. Yhdenvertaisuustavoite on sinänsä tarpeellinen, mutta pelastuslaitosten kannalta tärkeämpää on pystyä räätälöimään jokaisen alueen erityistarpeisiin sopivat mallit. Alueet ovat erilaisia, niiden tarpeet vaihtelevat ja sama malli ei kustannustehokkaasti toimi kaikkialla. Tästä syystä liian suureen yhdenmukaisuuteen pyrkiminen voi johtaa tehottomuuteen ja palvelujen saatavuuden, laadun tai saavutettavuuden kannalta huonoihin ratkaisuihin. Kristillisdemokraatit kannattavat vahvaa maakunnallista itsehallintoa, jotta alueiden erityistarpeet tulee otetuksi huomioon. (kohta 28)

Kysymyksiä voimaanpanolaista

33. Sote-maakuntien aluejaon pohjana on kuntaperusteinen maakuntajako, josta säädetään voimaanpanolain 5 §:ssä. Onko ehdotettu aluejako tarkoituksenmukainen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen näkökulmasta?

ei pääosin [Ks. kohta 45]

34. Sote-maakuntarakennelain 3 §:n mukaan maakuntajako toimii nykyiseen tapaan myös muiden valtion aluejakojen perustana. Lisäksi maakuntajako toimii maakuntien liittojen toimialuejaon pohjana. Onko ehdotettu 5 §:n mukainen aluejako tarkoituksenmukainen muun aluehallinnon näkökulmasta?

ei pääosin [Ks. kohta 45]

35. Lakiehdotuksessa Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakuntia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava siirtyisivät Etelä-Savosta Pohjois-Savo. Muutos vaikuttaa sekä sote-maakuntaan että valtion aluejakojen pohjana olevaan maakuntajakoon. Mihin maakuntaan näiden kuntien tulisi kuulua ja mitä vaikutuksia vaihtoehtoilla olisi lausunnonantajan toimintaa:

-

36. Lakiehdotuksessa Uudenmaan maakunnan alueella sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaisi neljä sote-maakuntaa (Itä-Uusimaan sote-maakunta, Keski-Uusimaan sote-maakunta, Länsi-Uusimaan sote-maakunta, Vantaa-Keravan sote-maakunta) sekä Helsingin kaupunki, joka ei kuuluisi mihinkään sote-maakuntaan. Muiden aluejakojen osalta Uudenmaan nykyinen maakunta olisi yksi kokonaisuus. Onko ehdotettu sääntely aluejakojen näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

ei pääosin [Ks. 45]

37. Turvaako väliaikaisten toimielinten kokoonpano ja laissa säädetyt tehtävät uudistuksen toimeenpanon (7 - 8 §)?

ei pääosin [Ks. kohta 45]

38. Voimaanpanolain 4 luvun mukaan sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymät, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviin liittyvä kuntien ja eräiden kuntayhtymien irtain omaisuus, lomapalkkavelka ja sopimukset siirtyvät sote-maakunnille. Kuntien toimitilat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen. Onko omaisuusjärjestelyjä koskeva ratkaisu hyväksyttävä?

ei pääosin [Ks. kohta 45]

39. Voimaanpanolain 4 luvussa säädetään kuntien oikeudesta saada valtiolta korvaus uudistukseen liittyvien omaisuusjärjestelyjen aiheuttamista välittömistä kustannuksista sekä korvausmenettelystä. Korvaus kohdistuisi ensisijaisesti kunnille ja kuntayhtymille jääviin omaisuuseriin, esimerkiksi siirtymäajan jälkeen käytöstä poistuvien toimitilojen kustannuksiin. Onko kompensaatiosääntely hyväksyttävä?

ei pääosin [Ks. kohta 45]

40. Voimaanpanolain 17 §:n mukaan kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai tukipalveluissa tekee pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi maakuntien palvelukseen. Onko henkilöstön siirtymisestä esitetty säädettäväksi henkilöstön aseman näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

ei pääosin [Ks. kohta 45]

41. Onko 28 §:n mukainen ulkoistamissopimusten mitättömyyttä koskeva sääntely perusteltu ja turvaako se osapuolten aseman riittävästi?

ei [Ks. kohta 45]

42. Turvaako Kärkullan toiminnan jakamista koskevat ehdotukset sen toiminnan jatkuvuuden sote-maakuntien toimintana?

KD eduskuntaryhmä kannattaa uudistusta, mutta kantaa huolta siirtymäajan palveluiden toteutumisesta. Uudistuksessa on huolehdittava riittävän joustavasta toimintatavasta ja riittävän pitkäästä siirtymäajasta, jotta palvelujen laatu ei kärsi.

43. Uudistus tulisi ehdotuksen mukaan voimaan vuoden 2023 alusta. Onko uudistus toteutettavissa uudistuksessa ehdotetussa aikataulussa?

ei pääosin [Ks. kohta 45.]

44. Voimaanpanolain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Otamme kantaa eduskuntakäsittelyn yhteydessä.

45. Muut vapaamuotoiset huomiot voimaanpanolaista.

Kristillisdemokraatit kannattaa sotepalveluiden näkökulmasta tehtävää ratkaisua, joka toteutetaan irrallaan maakuntarakenteesta. Uudistusta pitää valmistella sosiaali- ja terveystieteiden tarkoituksenmukaisuuden pohjalta, ei maakunnallisen poliittisen päätöksenteon ja hallinnon pohjalta. Toteamme myös, että suuri osa kaavailuista sote-maakunnista on liian pieniä vastaamaan tehokkaasti ikääntyvän ja harvenevan väestönsä sosiaali- ja terveydenhuollosta. Sote-maakuntien vähentäminen tehostaisi palveluntuotantoa ja loisi riittävän suuria yksiköitä vastatakseen laadukkaasti asukkaiden

erilaisiin palvelutarpeisiin. (kohta 33-34)

KD ehdottaa yhden Savon Sote-maakunnan muodostamista. Tähän yhdistettäisiin Pohjois-, Etelä-Savon maakunnat. Toteutuessaan kokonaisuus olisi riittävän suuri vastaamaan koko alueen sote-palveluista ja mahdollistaisi myös kattavamman aluesairaaloitten verkoston, kuin nyt ehdotetut vaihtoehdot. Ensisijaisesti tulisi selvittää maakuntien tahto yhteen yhteiseen sote-alueeseen ja mikäli tämä ratkaisu ei saa alueella tukea, tulee päätökset tehdä kuntien tahtoa kuunnellen. (kohta 35)

Helsinki-Uudenmaan erilliskäyttö, 1+4 -sotealuetta, poikkeaa merkittävästi muun Suomen ratkaisusta. KD eduskuntaryhmä katsoo Uudenmaan erilliskäytön olevan ongelmallinen kansalaisten perustuslain edellyttämän yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Myös perustason ja erityistason palveluiden integraatio, joka on ollut uudistuksen tärkeimpiä tavoitteita, jää Uudellamaalla kokonaan toteutumatta. Monissa maakunnissa, joissa integraatiota ei ole vielä tehty,

herää oikeutettu kysymys siitä, eikö erilliskorjaus tulisi sallia myös muissa maakunnissa, mikäli se sallitaan Uudellamaalla. Onkin kysyttävä, mahdollistaako Sote-maakuntarakennelain 1 § 3. momentti Uudenmaan tyyppiset ratkaisut myös muualla maassa? (kohta 36)

Kristillisdemokraatit katsovat alueiden olevan hyvin eri viivalla uudistuksen toteuttamisessa. Monissa maakunnissa integrointi on jo viety pitkälle, ja uudistuksen tarve on siksi vähäinen, siksi tehtävä on hoidettavissa hyvin tällä kokoonpanolla ja annetussa aikataulussa. Joissakin maakunnissa sote-palvelut ovat erityistason palveluja lukuun ottamatta edelleen yksittäisten kuntien tuottamia, ja niissä yhteensovittaminen vaatii erittäin paljon osaamista ja eri ryhmien yhteistyötä. Näissä jälkimmäisen kaltaisissa kunnissa näin asetettava työryhmä saanee uudistukset käyntiin, mutta uudistuksen läpivieminen tulee vaatimaan huomattavasti enemmän asiantuntijoita ja yhteistyöelimiä sekä resursseja (kohta 37).

Voimaanpanolain 4 luvun mukaan sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymät, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviin liittyvä kuntien ja eräiden kuntayhtymien irtain omaisuus, lomapalkkavelka ja sopimukset siirtyvät sote-maakunnille. Kuntien toimitilat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen. Kiinteistöjen vuokra-aika on liian lyhyt turvaamaan kuntien taloudelliset riskit. Vaarana on, että kuntien investoimat tilat jäävät tyhjiksi nopeasti, mutta tilojen ylläpidon kustannukset jäävät kuntiin jopa kymmeniksi vuosiksi. Vuokra-aikaa tulee pidentää merkittävästi.

Voimaanpanolain 4 luvussa säädetään kuntien oikeudesta saada valtiolta korvaus uudistukseen liittyvien omaisuusjärjestelyjen aiheuttamista välittömistä kustannuksista sekä korvausmenettelyistä. Korvaus kohdistuisi ensisijaisesti kunnille ja kuntayhtymille jääviin omaisuuseriin, esimerkiksi siirtymäajan jälkeen käytöstä poistuvien toimitilojen kustannuksiin. Kuntien tappioita on mahdotonta ennakoita, siksi järjestely on todella tarpeellinen ja kannatettava. 0,7 prosenttiyksikön raja-arvo on kuitenkin aivan liian korkea ja sitä tulee laskea. Raja-arvoksi tulee lisäksi säätää myös euromääräinen raja-arvo. Kunnallisvero on myös kunnan kilpailutekijä, eikä sitä tule sitoa uudistuksen tuomiin tappioihin. (kohta 38-39)

Uudistuksessa on tärkeää huolehtia siitä, ettei osaavaa henkilökuntaa palvelutuotannossa menetetä. Erityisesti pienet ja syrjäiset, mutta myös suuremmat kunnat kamppailevat pätevän sote-henkilöstön saamisen kanssa. Tästä syystä kannattamme liikkeenluovutusperiaatteen noudattamista itse palvelutuotannossa mukana olevan henkilökunnan osalta. Lainsäädännöllä ei pidä kuitenkaan estää sotepalveluiden hallinnon yhdistämisestä saatavien tehostamishyötyjen toteutumista. Satoja tuhansia sotealan työntekijöitä siirtyy uudistuksessa uuden organisaation palkkalistoille, minkä vuoksi tulee jo valmistelussa selvittää ja huomioida uudistuksen vaikutus palkkakustannuksiin. (kohta 40)

Ulkoistamissopimusten automaattinen mitätöinti rikkoo yksityisten palvelunjärjestäjien oikeusturvaa ja on niin sopimusoikeuden kuin perustuslain omaisuudensuojan näkökulmasta ongelmallinen. Julkisen vallan ei tule luoda tilannetta, jossa se toimii automaattisesti epäluotettavana sopimuskumppanina. Sopimusten automaattisen mitätöinnin sijaan olisi järkevämpää viedä muutos läpi siirtymäaikaisten ja sopimusten irtisanomisten avulla. Uusien, pitkien ulkoistamissopimusten

luomiselle voidaan kirjata lainsäädännössä rajoitteet järjestämislain voimaan astumiseen saakka. Järjestämislain vastakkainasettelu, joka koskee yksityistä ja julkista palvelutuotantoa on tarpeettoman vahvaa. Suomen Yrittäjien mukaan Suomessa toimii yli 18.000 sote-alan yritystä, joissa työskentelee 80.000 työntekijää. Lain tiukka tulkinta saattaisi erityisesti sosiaalipalvelut erityisen haavoittuvaan asemaan, sillä sosiaalipalvelujen tuotanto tukeutuu hyvin vahvasti yksityiseen ja kolmanteen sektoriin. Kuntien ja yksityisten palveluntuottajien kumppanuussopimukset ovat toimivia ja hyviä, eikä niiden estämiselle ole palvelujen laadun tai saatavuuden näkökulmasta todellisia perusteita. (kohta 41)

Uudistus tulisi ehdotuksen mukaan voimaan vuoden 2023 alusta. Aikataulupaine on erilainen eri alueilla. Joillakin alueilla yhdistäminen on jo pitkällä – esimerkkinä vaikkapa Päijät-Häme, jossa lähes kaikki sote-palvelut on jo kasattu yhteen Hyvinvointikuntayhtymän hoidettavaksi ja yhteistyöelimen tehtäväksi jää lähinnä vaalien ja poliittisen päätöksenteon uudelleen organisointi. Näillä alueilla sote-maakunnan toteuttaminen onnistuu annetussa aikataulussa. Sen sijaan niillä alueilla, joilla perustason sote-palvelut ovat edelleen hajautettuna kuntien vastuulla, uudistuksen aikataulu on todella haastava. Käytännön palvelutuotannon yhdistäminen, toimintamallien yhdenmukaistaminen, ja yhteisten kriteerien luominen vie aikaa ja vaatii huomattavia resursseja, joita ei monin paikoin voi ottaa pois itse palvelutuotannosta. Kristillisdemokraatit kannattaa säädettyä kunnianhimoista aikataulua, mutta ehdottaa säädettäväksi lisäksi mahdollisuudesta anoa lisäaikaa uudistuksen toteuttamiselle niillä alueilla, joilla integrointi aloitetaan alusta ja uudistusta ei saada aikaan annetussa aikataulussa. Haastavimmille alueille on tarpeen tarjota myös riittävät tukiresurssit, joilla uudistuksen läpiviemisen aikataulua voidaan tiivistää. (kohta 43)

Kannamme myös huolta eduskuntatyön aikataulusta ja sen mahdollisesta venymisestä. Tärkeintä olisi nyt huomioida eduskuntaryhmien lausuntopalautteet huolellisesti ja selvittää mahdolliset perustuslailliset haasteet jo ennen eduskuntakäsittelyä, jotta voidaan huolehtia asian ripeästä käsittelystä eduskunnassa. (kohta 43)

Kysymyksiä maakuntien rahoituslaista

46. Valtio rahoittaa pääosin perustettavien sote-maakuntien toiminnan, eli vastuu sosiaali- ja terveyspalveluiden ja pelastustoimen rahoittamisesta osoitetaan valtiolle. Onko ratkaisu uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

kyllä pääosin [Ks. kohta 53]

47. Valtion rahoituksen taso kullekin varainhoitovuodelle perustuu lähtökohtaisesti sote-maakuntien edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin. Valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain arvioidun palvelutarpeen muutoksen (7§), kustannustason (hintojen) (8 §), tehtävämuutosten (9 §) sekä toteutuneiden kustannusten perusteella (10 §). Palvelutarpeen muutoksen osalta esitykseen sisältyy valtion rahoituksen kasvua osittain hillitsevä tekijä siten, että arvioidusta tarpeen muutoksesta huomioidaan 80 %:n osuus kolmannesta vuodesta lähtien (36 §). Lisäksi sote-maakunnalla on oikeus lisärahoitukseen, edellyttäen, että lain 11 §:ssä tarkoitettut edellytykset täyttyvät. Onko sote-maakunnalla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä?

ei pääosin [Ks. kohta 53]

48. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 3) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

ei pääosin

49. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *pelastustoimen tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 4) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

ei pääosin [Ks. kohta 53]

a) Onko maakuntien rahoitukselle vuosille 2023–2029 esitetty siirtymäaika riittävä?

ei [Ks. kohta 53]

b) Onko toistaiseksi pysyvä enimmäismuutostasaus kannatettava?

ei [Ks. kohta 53]

51. Valtion rahoitus maksetaan sote-maakunnalle kuukausittain viimeistään kuukauden ensimmäisenä päivänä. Varainhoitovuoden tammikuussa ja kesäkuussa maksetaan molempina 2/12 koko vuoden rahoituksesta ja muina kuukausina jäljelle jäävä rahoitus yhtä suurina erinä (25 §). Sen lisäksi vuoden 2023 rahoituksen tammikuun maksuerästä puolet maksetaan sote-maakunnalle vuoden 2022 joulukuun 1 päivänä (37 §). Onko rahoituksen maksatuksen aikataulu maksuvalmiuden ja kassan hallinnan kannalta tarkoituksenmukainen?

kyllä pääosin

52. Maakuntien rahoituslain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Otamme kantaa eduskuntakäsittelyn yhteydessä.

53. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntien rahoituslaista.

Kannamme huolta yksityisten ja kolmannen sektorin toimijoiden hyödyntämistä koskevista rajoituksista, jotka tulevat nostamaan sote-maakuntien kustannuksia ja heikentämään niiden antamien palvelujen saatavuutta. (kohta 46)

KD eduskuntaryhmä kannattaa rahoituksen osoittamista sote-maakunnille suoraan valtion talousarviosta. Emme kannata verotusoikeuden säätämistä sote-maakunnille, sillä se nostaa kokonaisverorasitusta tarpeettomasti ja lisää alueiden eriarvoisuutta verotuksen näkökulmasta.

Pidämme uusille sote-maakunnille kaavailtua rahoitusta riittämättömänä turvaamaan peruspalvelut yhdenvertaisina koko maassa. Rahoituksen taso on epätasainen erityisesti pitkän siirtymävaiheen aikana. Valitusta rahoitusratkaisusta voi seurata suuret erot rahoituksessa eri sotemaakuntien välillä ja ratkaisu myös rankaisee sote-palvelunsa tähän saakka tehokkaasti hoitaneita kuntia. Ratkaisu ei myöskään huomioi tuotantokustannusten eroja eri puolilla Suomea. Uudistuksen tavoitteena oleva yhdenmukaisuuden tavoite ei toteudu esitetyllä lainsäädännöllä. (kohta 47)

Tarpeen mukaisesta, perustellusta kasvusta tulee huomioida 100 % esitetyn 80 % sijaan. Lisärahoituksen saamiseen liittyvä prosessi on monimutkainen. Lisärahoitusta haetaan, jotta palvelut voidaan toteuttaa lain mukaisesti ja valtiolla on tämän turvaamiseen velvollisuus. Tarvittavan lisärahoituksen määrä voidaan arvioida valtion ja sote-maakunnan välisissä neuvotteluissa, jolloin pystytään luotettavasti toteamaan palvelujen turvaamiseen tarvittavan lisärahoituksen määrä. Lakisääteinen palvelu on lakisääteinen palvelu, joka tulee olla tarjolla kaikille. (kohta 47)

Nyt esitetty pelastustoimen laskentatapa, jossa rahoitus määräytyisi asukasmäärän, asukastiheyden ja riskikertoimen mukaan, voi muodostua käytännössä ongelmalliseksi. Alueiden erityistarpeet tulee ottaa huomioon. Pelastustoimen rahoitus ei myöskään ole riittävä laajennettujen tehtävien hoitamiseen. Uudistuksessa ei tule heikentää pelastuslaitosten mahdollisuutta huolehtia niille annetusta tehtävästä riittävän vastuullisesti ja tehokkaasti. (kohta 49)

Maakuntien rahoitukselle esitetty siirtymäaika on liian pitkä. Yksittäisten kuntien tasolla kuntakohtaisesti siirtyvät kustannukset ja tulojen vähennykset eivät vastaa toisiaan. Siirtymäkauden rahoituksen on sen vuoksi joustettava kuntatasolla riittävästi. Sote-palvelunsa tehokkaasti ja edullisesti tuottavissa kunnissa sote-maakuntaan siirtyvä tulo-osuus on suurempi, kuin sitä vastaavat kustannukset. Tällöin joudutaan säästämään kunnan muusta toiminnasta merkittävästi. KD eduskuntaryhmä katsoo, että siirtymäaika on erittäin pitkä, ja tuo ongelmia niissä sote-maakunnissa, joissa rahoituksen taso ei ole riittävä. Sote-maakuntien rahoitus täytyy perustua niiden rahoitustarpeeseen, jota ei voi lykätä 7 vuoden päähän odottamaan. (kohta 50 a)

Ehdotuksessa esitetään säädettäväksi toistaiseksi pysyvä enimmäismuutostasaus. Ehdotamme pysyvää enimmäismuutostasausausta poistettavaksi lakiesityksestä siksi, että se vaarantaa yhdenvertaisuuden toteutumisen palveluissa. Enimmäismuutostasaus betonoi kuntien erot pysyvästi ja rankaisee palvelunsa tehokkaasti tähän asti hoitaneita kuntia pysyvästi muita kuntia pienemmillä resursseilla. (kohta 50 b)

Kuntien rahoitusta koskeva lainsäädäntö

54. Ovatko valtionosuusjärjestelmään esitetyt, sote-uudistuksesta aiheutuvien merkittävien kuntakohtaisten muutosten lieventämiseksi esitetyt tasausjärjestelyt hyväksyttäviä ja riittäviä (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 29 ja 30 §)?

ei pääosin [Ks. kohta 57]

55. Ovatko valtionosuuskriteerit sekä niiden painotukset yleisesti ottaen perusteltuja (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, luku 2 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta)?

kyllä pääosin

56. Kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Otamme kantaa eduskuntatyöskentelyssä.

57. Muut vapaamuotoiset huomiot kuntien rahoitusta koskevasta lainsäädännöstä.

Kannamme huolta kuntien rahoituksen riittävydestä. Kuntien vastuulle jäävistä tehtävistä erityisesti hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen vaatii onnistuakseen kunnan lisäresursseja. Uudistus tulee vaikuttamaan merkittävästi kuntien ja kaupunkien elinvoimaan, investointikykyyn ja jäljelle jäävien tehtävien rahoitukseen. Muutoksen jälkeisestä kuntien investointikyvystä ei ole tehty riittävää selvitystä. Hallitus kaavailee myös useita kunnille lisäkustannuksia tuovia uudistuksia, esimerkkinä koulutussektorille kaavailtu toisen asteen pakollisuus, joka toisi kuntiin mittavat lisäkustannukset.

Kuntaliitto arvioi vuoden 2021 kuntatalouden lisäkustannuksiksi 100 miljoonaa euroa. Muun muassa hoivamitoituksen tuomat lisäkustannukset näkyvät kuntien taloudessa jo vuoden 2021 alusta. Vaikka hallitus on luvannut rahoittaa kaikki lisävastuut täysimääräisesti, on huomattava, että monien uudistusten täysimääräiset vaikutukset astuvat voimaan vasta tulevilla hallituskausilla. Kunnille jäävän rahoituksen tasosta tulee huolehtia riittävin lisäresurssein, jotta kuntien elinvoimaisuus voidaan tulevaisuudessa turvata.

Uudistus kohtelee kuntia epäoikeudenmukaisesti. Häviäjinä tasausjärjestelyssä ovat erityisesti ne kunnat, joilta siirtyy enemmän tuloja kuin kustannuksia. Tästä erotuksesta palautetaan kunnalle vain 60 prosenttia.

Verolainsäädäntö

58. Pidätkö maakuntien rahoituksen keräämiseksi esitettyjä verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävänä?

ei pääosin [Ks. kohta 60.]

59. Verolainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Otamme kantaa eduskuntakäsittelyn yhteydessä.

60. Vapaamuotoiset huomiot verolainsäädännöstä.

Verotusta ja verokertymää on esityksessä katsottu painotetusti valtion näkökulmasta. Kuntien/maakuntien erot tämän asian suhteen ovat niin suuria, että nyt esitettävästä kaavamaisesta ratkaisusta ei seuraa oikeudenmukaisia ratkaisuja yksittäisten kuntien tasolla. Järjestelmä rankaisee kuntia, joissa palvelut on tuotettu tehokkaasti, mistä seuraa, että muihin palveluihin jää vähemmän

varoja. Järjestelmää täytyy kehittää niin, että se ottaa paremmin huomioon kuntien erilaiset tilanteet.

Parlamentarisessa valmistelussa on maakuntien verotusoikeuden käyttöönotto. Lähtökohtaisesti emme kannata ylipäättänsä suunnitellun maakuntaveron käyttöönottamista. Maakuntaveron käyttöönotto edellyttäisi maakuntien tulojen tasaamista. Köyhät maakunnat joutuisivat perimään korkeaa veroa. Verotus edellyttäisi myös laajaa verojärjestelmän uudistamista. Maakuntien verotusoikeus kiristäisi työn verotusta ja kokonaisverorasitusta.

Maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskeva lainsäädäntö

61. Kunnallista henkilöstöä koskevan lainsäädännön soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan myös maakuntien henkilöstöä. Maakuntien työnantajaedunvalvontaa hoitaisi uudella lailla säädettävä Kunta- ja maakuntatyönantajat KT. Onko henkilöstön asemasta ja työnantajaedunvalvonnasta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

kyllä pääosin

62. Onko eläkkeiden rahoittamisesta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

kyllä pääosin

63. Vapaamuotoiset huomiot henkilöstön asemasta ja/tai työnantajaedunvalvonnasta sekä eläkkeistä.

-

Uusimaa-laki

64. Turvaako Uudenmaan erillislaki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen alueella yhdenvertaisesti muuhun maahan verrattuna?

ei pääosin [Ks. kohta 69]

65. Turvaavatko HUSin lakisääteisiä tehtäviä koskevat säännökset erikoissairaanhoidon järjestämisen sekä yliopistollisen sairaalan tutkimus-, kehittämis- ja opetustehtävät (5 §)?

ei pääosin [Ks. kohta 69]

66. Onko terveydenhuollon järjestämisvastuun jakautumisesta Uudellamaalla esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti (Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin kaupungin ensisijainen järjestämisvastuu, HUSin lakisääteiset tehtävät ja HUS-järjestämissopimus; 4, 5 ja 10 §)?

ei pääosin [Ks. kohta 69]

67. Ovatko Helsingin kaupungin talouden eriyttämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia ja riittäviä turvaamaan toiminnan vertailtavuuden muuhun maahan nähden (5 luku)?

ei pääosin [Ks. kohta 69]

68. Uusimaa-lain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Otamme kantaa eduskuntakäsittelyn yhteydessä

69. Vapaamuotoiset huomiot Uudenmaan erillislaista?

Ratkaisu huomioi alueen laajan yhteistyön ja takaa sen jatkumisen. Muuhun maahan verrattuna ratkaisu on kuitenkin poikkeuksellinen ja voi olla yhdenvertaisuuden näkökulmasta ongelmallinen. Ratkaisussa ei toteudu sosiaali- ja terveystalouden integraatio samalla tavalla kuin muualla maassa. (kohta 64)

Hus-maakuntayhtymä vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 48 ja 49 §:issä tarkoitettuun varautumisesta häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin sekä sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuskeskuksen tehtävistä. Valmiuskeskuksen toimivalta ja tehtävä kattaa ehdotuksen mukaan sekä sosiaalihuollon että terveydenhuollon toimialat ja Hus-maakuntayhtymän terveydenhuoltopalveluiden järjestämisvastuuseen on tässä rinnastettu sosiaali- ja terveydenhuollon varautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin sekä valmiuskeskuksen tehtävät kokonaisuutena. Pykälässä viitattu järjestämislakiehdotuksen sääntely vaikuttaa rakenteeltaan samalta kuin sääntely ehdotetussa sosiaalihuoltolain ja terveydenhuoltolain valmiussäännöksiä koskevassa hallituksen esityksen luonnoksessa (kohta 65).

Uudellemaalle on syntymässä muusta maasta poikkeava perustason ja erikoissairaanhoidon ratkaisu. Myös Uudellamaalla on turvattu perustason ja erikoissairaanhoidon palveluiden integraatio. Uudellamaalla rakenteelliset muutokset ovat esityksen mukaan vähäiset, järjestäjätahon kokoa ja pienempää toimijoiden määrää lukuun ottamatta. Ratkaisuna esitetään sote-maakunnan ja HUS:n välistä järjestämissopimusta. Tätä ei voi pitää yhteistyörakenteen ratkaisuna yksinään riittävänä. Palveluiden integraation, saatavuuden ja kustannusten hallinnan näkökulmasta perustason ja erikoissairaanhoidon palveluiden tulisi olla yhtenäisen toiminnallisen suunnittelun alaisuudessa. Erikoissairaanhoidon ohjauksessa tulee korostaa sote-maakuntien roolia. HUS:n poliittinen johto tulee koota Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin poliittisen johdon edustajista.

Mikäli HUS:n organisoituminen säilyy ennallaan, Länsi-Uudenmaan alue kuuluisi kolmeen eri HUS:n sairaanhoitoalueeseen. Käytännön yhteistyön ja palvelujen integraation turvaamiseksi on tärkeää, että perustason erikoissairaanhoidon osalta HUS:n toiminnallinen vastuunjako noudattaa Uudenmaan viiden alueen jakoa. Tämä on mahdollista toteuttaa ilman HUS:n pilkkomista. Lainsäädännöllä tulee varmistaa HUS:n sairaanhoitoalueiden tarkoituksenmukainen jako (kohta 66).

Integraatio ei toteudu tarkoituksenmukaisesti tässä ratkaisussa ja osa maakunnista on liian pieniä. Rahoitukseen liittyvät kysymykset ovat ongelmallisia myös näissä Uusimaa-ratkaisuun kuuluvissa maakunnissa, kuten myös HUS:n toiminnan osalta. Uudenmaan erillisratkaisu poikkeaa rakenteeltaan siinä määrin yleisestä ratkaisusta, että siihen ei sovellu yleiset sote-maakunnan muutosmenettelyt.

Yleishallintoa koskevat lait

70. Yleishallintoa koskevien lakien pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

71. Vapaamuotoiset huomiot yleishallintoa koskevasta lainsäädännöstä.

-

Kysymyksiä sote-maakuntarakennelaista

72. Sote-maakuntarakennelaissa säädetään maakuntajaosta, joka toimii myös sote-maakuntien alueiden pohjana. Lisäksi laissa säädetään sote-maakuntien muuttamisesta, joka johtaa myös vastaavalla alueella maakuntajaon muutokseen. Onko esitetty sote-maakuntien ja niiden pohjana olevan maakuntajaon suhde sekä jaon muutosprosessi kriteereineen selkeä ja tarkoituksenmukainen ottaen huomioon maakuntajaon merkityksen muille aluejaoille?

ei [Ks. kohta 75]

73. Pidättekö esitettyjä edellytyksiä sote-maakuntien muuttamiseksi tarkoituksenmukaisena sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen näkökulmasta? (erityisesti sote-maakuntarakennelain 2, 5 ja 10 §:t)

kyllä pääosin

74. Sote-maakuntarakennelain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Otamme kantaa eduskuntakäsittelyn yhteydessä.

75. Muut vapaamuotoiset huomiot sote-maakuntarakennelaista.

Kristillisdemokraatit ei katso nykyistä maakuntajakoa hyvänä lähtökohtana sotepalveluiden aluejaoiksi. Sote-palveluiden rakenne tulee järjestää sote-palveluiden tarkoituksenmukaisuuden näkökulmasta ei maakuntarakenteen perustalta. Maakuntien aluejaon alisteisuus suhteessa sote-maakuntiin, on myös ongelmallinen. Alueiden erilaisuuden näkökulmasta voi olla perusteltua säilyttää useampi maakuntien liitto alueilla, joissa kuitenkin voidaan todeta sote-maakuntien olevan liian pieniä ja päätetään niiden yhdistämisestä. Tätä tulisi hallituksen vielä pohtia, sillä aluejakojen sitominen toinen toisiinsa voi vaikeuttaa poliittista päätöksentekoa sote-palveluiden osalta riittävän suurien alueiden rakentamista tulevaisuudessa. Myös Uusimaa muodostaa tässä suhteessa tällä lainsäädännöllä poikkeuksen (kohta 73).

Sote-maakuntien yhdistymiset on tehty kuntien vastaavia helpommiksi, mutta myös Sote-maakuntien pakkoliitokset on tehty huomattavasti helpommiksi kuin kuntien pakkoliitokset. Kristillisdemokraatit katsovat, että sote-maakuntien itsehallinnon näkökulmasta pakkoliitoksen

kriteerejä on lisättävä vastaamaan kuntien pakkoliitoksien vastaavia kriteerejä (esimerkiksi taloudelliset kriteerit).

Maakuntien ohjaus

76. Valtion ohjausta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen järjestämisessä vahvistettaisiin. Onko tämä uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua?

ei pääosin

77. Ministeriöt ja maakunta kävisivät vuotuiset neuvottelut, joissa tarkasteltaisiin maakunnan toimintaa ja taloutta toteumatietojen ja ennusteiden näkökulmasta. Lisäksi erilliset ohjausneuvottelut käytäisiin vuosittain yhteistyöaluekohtaisesti. Onko neuvottelujen tavoite ja käsiteltävä asiakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

ei

78. Maakuntien ja valtioneuvoston välille suunnitellaan ministeriöiden ja järjestämisvastuussa olevien tahojen vuorovaikutukseen perustuvaa aktiivista ohjausta, joka perustuisi avoimeen näkemysten ja tietojen vaihtoon sekä järjestäjien toiminnan ja talouden jatkuvaluonteiseen arviointiin. Onko ohjausmalli uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltu?

ei pääosin

Uudistuksen vaikutukset

79. Vaikutusten arvioinnissa on kuvattu ehdotuksen keskeiset vaikutukset. Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, tarkennettava tai täydennettävä?

Vaikutusarviointi vaikuttaa monilta osin suppealta. Erityisesti taloudelliset vaikutukset lyhyellä ja pitkällä tähtäimellä tulee arvioida paremmin. Rahoituskysymykset vaikuttavat tällä hetkellä erittäin ongelmalliselta, joten rahoitusratkaisujen taloudelliset vaikutukset niin kunta- kuin maakuntakohtaisesti tulee arvioida tarkemmin. Kuntien elinvoimaisuutta ja investointikykyä on arvioitava ja tehtävä tarvittavat muutokset esitykseen niiden pohjalta. Samoin esimerkiksi vaikutukset yrityksiin, kolmanteen sektoriin ja työllisyyteen ovat uudistuksen merkittävyys huomioiden arvioitu liian suppeasti. Myös uudistuksen vaikutukset palkkakustannuksiin tulee selvittää ja huomioida etukäteen. Aiempina kausina keskeiset ongelmat ovat liittyneet perustuslaillisiin kysymyksiin. Nämä kysymykset tulisi olla nyt perusteellisesti käyty läpi jo ennen esityksen tuomista eduskuntaan.

80. Onko uudistuksen muutoskustannukset tunnistettu ja arvioitu asianmukaisesti?

ei pääosin [Ks. kohta 79]

81. Uudistuksesta aiheutuvia ICT:n ja tiedonhallinnan muutoskustannuksia on arvioitu hallituksen esityksen vaikutusarvioinneissa edellisen vaalikauden maakunta- ja sote-valmistelussa tunnistettujen kustannusarvioiden perusteella. Millaisia tarkennuksia ja täydennyksiä nyt esitettyihin arvioihin tulisi tehdä?

Näihin liittyvät vaikutukset ja muutuskustannukset tulee arvioida tarkoin, koska viime kaudella näihin liittyi myös paljon avoimia kysymyksiä. Alueelliset erot tulee myös huomioida. Tietojärjestelmien toimivuus, käytön helppous ja edullisuus ovat keskeisiä uudistuksen toteuttamisessa. Potilas- ja asiakastietojen on eri toimijoiden ja järjestelmien välillä kuljettava turvallisesti ja ongelmitta. Tietojärjestelmien pitää seurata kunkin palveluyksikön hoidon vaikuttavuutta ja antaa riittävää vertailutietoa seurantaan, valvontaan ja arviointiin. Myös koulutuksesta tulee huolehtia, jotta meillä on riittävästi ict-osaajia.

82. Näkemyksenne muista mahdollisista ICT- ja digiasioihin liittyvistä vaikutuksista ehdotetussa palvelurakenteessa?

-

a) vuosina 2021-2022?

Tässä vaiheessa on vaikea arvioida kustannusten aikataulua tai määrää. Suoria kustannuksia tulevat aiheuttamaan muun muassa ulkoistamissopimusten purkamisesta ja tehdyistä investoinneista. Nyt esitetystä mallista seuraa myös se, että palveluita ei välttämättä pystytä järjestämään kustannustehokkaasti, mikäli yksityisen ja kolmannen sektorin tarjoamien palveluiden hyödyntäminen estetään. Monilla alueilla on ajan myötä muodostunut tehokkaita ja toimivia palvelumalleja, jotka nyt joudutaan mahdollisesti purkamaan ja korvaamaan kalliimmilla ratkaisuilla (kohta a-c).

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

-

a) vuosina 2021-2022?

Arvioimatta tarkkaa ajankohtaa (kohta a-c), keskeisimmät vaikutukset tulevat olemaan kustannusvaikutuksia. Sopimusten mitätöimisestä seuraa tietysti maakunnille korvausvastuu. Tämä tulee etukäteen selvittää, voidaanko tehtyjä sopimuksia uudistuksen perusteella edes lopettaa. Monet yritykset ovat myös vuosien aikana tehneet merkittäviä investointeja, jotta he voivat täyttää tehtyjen sopimusten perusteella tulleet velvoitteet. Eryteisesti pienten yritysten kohdalla sopimusten mitätöinti voi aiheuttaa jopa yrityksen konkurssin. Vaikutukset voivat liittyä myös palvelurakenteiden heikkenemiseen sekä palveluiden saatavuuteen liittyviin ongelmiin. Monin paikoin on luotu tehokkaita malleja, joita nyt lähdetään purkamaan. Sopimusten mitätöinnillä on myös merkittävä vaikutus alan työllisyyteen.

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

-

85. a) Tulisiko arvionne mukaan sote-maakunnille siirtyviä hankintasopimuksia mitätöitymään järjestämisvastuuta ja ostopalveluja koskevan sääntelyn nojalla?

kyllä

b) jos kyllä, mikä olisi mitätöityvien sopimusten euromääräinen arvo?

Kuntien arvioitavissa.

c) liittyisikö arvionne mukaan mitätöityviin sopimuksiin yksityisille palveluntuottajille hyödyttömiksi jääviä investointeja, mitä nämä välittömät hyödyttömäksi jäävät investoinnit olisivat ja kuinka suurista menetyksistä olisi kyse?

Investoinnit liittyvät muun muassa kiinteistö- ja laiteinvestointeihin.

Uudistuksen toimeenpanon tuki

86. Mihin aiheisiin liittyvää valtakunnallista tukea katsotte tarvitsevanne sote- ja maakuntauudistuksen alueelliseen toteutukseen?

-

muuta, mitä?

-

Muut kysymykset

87. Mahdolliset ehdotukset käsitteen ”sote-maakunta” korvaamiseksi jollain muulla käsitteellä.

Ehdotamme sote-maakunnan sijasta sote-alueetta, jolloin ilmaisee paremmin aluejaon tarkoitusta ja on irti maakuntarakenteesta.

88. Ehdotus sote-maakuntanne nimeksi.

-

89. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Sote-esitysluonnos siirtäisi koulupsykologit ja -kuraattorit pois kouluilta niin fyysisesti, työn sisällön osalta kuin organisatorisessa mielessä. Kristillisdemokraatit kantavat huolta siitä, onko hallituksen tavoitteena siirtää nykyiset koulupsykologit ja -kuraattorit lisäresurssiksi sotemaakuntiin, vaikka tälläkin hetkellä kouluissa on useiden satojen mielenterveysammattilaisten vaje. Koulupsykologien ja -kuraattorien työ on keskeistä oppilaiden hyvinvoinnin turvaamisessa. Koulupsykologit ja koulukuraattorit ovat myös osa moniammatillista tiimiä, jolla autetaan erilaisissa haasteissa olevia oppilaita. Oppilashuollon toiminnan turvaamiseksi koulupsykologit ja -kuraattorit on pidettävä osana koulun työyhteisöä jatkossakin. Samoin kouluterveydenhuolto tulee jatkossakin järjestää koulujen yhteydessä. KD haluaa tarjota helposti saavutettavia matalan kynnyksen terveys- ja mielenterveyspalveluita koululaisille, ja siksi niiden tulee sijaita kouluissa.

90. Muut yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

-

Stenberg Johanna
Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä